

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШІНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ

збірник наукових праць

Одеса
2021

**УДК:376
П781**

**ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол № 7 від 25.03.2021 р.)**

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В.А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – доцент **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Соколова Г.Б. – доктор психологічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Лещій Н.П. – доктор педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Начинова О.В. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С.Д. – кандидат педагогічних наук, завідувача СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Григор'єва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць. /редкол.
О. І. Форостян та ін. - Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. –
114 с.

**УДК:376
ББК:74.00**

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2021

5. Швалб Ю. М. Психологічні моделі соціалізації особистості / Ю. М. Швалб // Актуальні проблеми психології. - 2015. – Т. 7, Вип. 38. – С. 503-517.- Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appsub_2015_7_38_45

Лещій Н. П., Артеменко Н.

**КОРЕКЦІЯ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗАГАЛЬНИМ
НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ**

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлюється тим, що на сучасному етапі розвитку суспільства значно посилилася увага до якості й доступності освіти для дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей з мовленнєвими порушеннями. Усі учасники освітнього процесу об'єднані однією метою створення оптимальних умов для повноцінного розвитку дітей та задоволення потреб для їх самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Порушення мовлення і їх корекцію у дітей в психолого-педагогічному аспекті досліджували науковці Л. Виготський, М. Хватцев, Т. Філічова, Г. Волкова, Т. Власова, Р. Левіна, Є. Соботович, В. Тарасун, М. Шеремет та ін. [1,2]

Мета статті полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні продуктивності корекційної роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з тим, що зв'язне мовлення займає провідну роль у навчанні дітей старшого дошкільного віку, цілеспрямована корекція зв'язного мовлення має важливе значення в загальній системі логопедичної роботи з дітьми із загальним мовленнєвим недорозвитком. Так, корекційна робота потребує чіткості та систематичності, а також, ретельного підходу до вибору методів і прийомів корекції. На думку Г. Жаренкової з-за умови глибокого мовленнєвого недорозвитку є серйозні порушення не тільки мовленнєвої активності але і в розумінні зверненої мови і в розрізненні граматичних форм та категорій; розуміння напряму залежить від стану власної мови, чим поганіше дитина розмовляє, тим більш знижене в неї розуміння.

Вперше теоретичне обґрунтування загального недорозвитку мовлення було сформовано Р. Є. Левиною і колективом наукових співробітників НІ дефектології (Н. Никашина, Г. Каші, Л. Спірова, Г. Жаренкова). У 50-60-х рр. ХХ ст. відхилення у формуванні мови стали розглядатися як порушення розвитку, що протікають за законами ієрархічної будови вищих психічних функцій. З позицій системного підходу було вирішено питання про структуру різних форм патології мови в залежності від стану компонентів мовленнєвої системи.

Дослідники (О. Мастюкова, Ю. Рібцун, М. Рождественська, Є. Соботович) вказують на різний рівень сформованості у дітей із ЗНМ психічних функцій у цілому та інтелектуального розвитку зокрема. Мовлення

є продуктом мовленнєвої діяльності, складним і багатостороннім психічним процесом. Проблема розвитку зв'язного мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення відобразили в своїх роботах В. Глухов, Т. Філічева, Л. Єфіменкова, Т.Ткаченко, Н.Жукова, Л. Трофименко.

Корекційна робота здійснюється як в процесі різноманітної практичної діяльності, при проведенні ігор, режимних моментів, спостережень за навколишнім та ін., так і на спеціальних корекційних заняттях. Робота з розвитку зв'язного мовлення дітей включає: корекційне формування лексичного і граматичного ладу мови, цілеспрямований розвиток фразового мовлення, навичок мовленнєвого спілкування і навчання розповідання.

Принагідно зауважимо, що мова – це система мислення та спілкування з оточуючим середовищем. Оволодіння мовою і подальше її формування знаходяться в тісній залежності від фізичного та психічного розвитку дитини, від стану і особливостей розвитку її вищої нервової діяльності.

Своєчасність виявлення проблеми корекції зв'язного мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення старшого дошкільного віку визначається збільшенням кількості дітей із порушенням мовленнєвого розвитку, про що свідчать результати психолого-медико-педагогічної комісії за останні роки.

На сучасному етапі поняття зв'язного мовлення розглядають в двох напрямках: як процес створення зв'язного висловлювання та як продукт мовлення. Так, навчання зв'язного мовлення є водночас і метою, і засобом практичного опанування мовою. У свою чергу розвиток зв'язного мовлення відіграє велику роль у загальній системі роботи з формування мови, а також впливає на розвиток мовленнєво-мисленнєвої діяльності дитини. До того ж зв'язне мовлення – це складна форма комунікативної діяльності. Дитина яка володіє навичками зв'язного мовлення навчається чітко та ясно мислити, вільно контактувати з однолітками і дорослими, має можливість отримати та передати необхідну інформацію, свої знання та враженнями. Велике значення зв'язне мовлення має для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, воно позитивно впливає на формування таких її важливих особистісних якостей. У дітей із загальним недорозвитком мовлення, зв'язне мовлення не формується самостійно. Мова у таких дітей хаотична, не оформлена.

Окремо, вважаємо за доцільне відзначити, що загальний недорозвиток мовлення – це форма мовленнєвої аномалії, при якій у дитини з нормальним слухом та інтелектом порушено усі компоненти мови: лексика, фонетика, граматики. Виділяють три ступені вираженості загального недорозвитку мовлення: від повної відсутності мовленнєвих засобів спілкування до розгорнутого мовлення з окремими елементами лексико-граматичного та фонетичного недорозвитку.

Висновки. Таким чином цілком правомірно зробити висновок наступного змісту. Основними завданнями корекційно-розвивального навчання дітей страшено дошкільного віку із ЗНМ є продовження роботи з розвитку: 1) розуміння мовлення і лексико-граматичних засобів мовлення; 2) вимовної сторони мовлення; 3) самостійного розгорненого фразового

мовлення; 4) оволодіння елементарними навиками письма і читання. Продуктивність корекційно-логопедичної роботи визначається чіткою організацією дітей.

Список використаних джерел:

1. Глухов В.П. Формирование связной речи детей дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. 2-е изд., испр. и доп. - М.: АРКТИ, 2004. 168 с.
2. Ефименкова Л. Н. Формирование речи у дошкольников: (Дети с общим недоразвитием речи). Кн. для логопеда.- 2-е изд., перераб. -М.: Просвещение, 1985. - 112 с.

Лещій Н. П., Королькова Г.

КОРЕКЦІЯ ПРОСОДИЧНОЇ СТОРОНИ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток мовленнєво-комунікативних навичок дітей є одним із найважливіших завдань дошкільної освіти та виховання. Мовленнєве спілкування надзвичайно важливий вид діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі. Мовлення відіграє важливе значення у формуванні вищих психічних функцій дитини. Мовленнєва діяльність є однією із провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства [1, с.15]. Повноцінне оволодіння рідною мовою, розвиток мовлення і спілкування – одне з найважливіших надбань дитини, саме тому фахівці приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку.

Через процес спілкування дитина розвиває мислення, пізнає природний, предметний і соціальний світ в його цілісності та різноманітності, формує і розкриває свій власний внутрішній потенціал, свій образ «Я». Процес спілкування і взаємодії з навколишнім світом впливає на розвиток особистості дитини в цілому. Якісний та своєчасний розвиток зв'язного мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку дітей старшого дошкільного віку [2, с. 255]. У зв'язку з цим, у сучасній спеціальній педагогіці та психології затвердилось положення про необхідність раннього виявлення та подолання мовленнєвих порушень, які є загальною закономірністю різних порушень розвитку дітей.

С. Ф. Русова однією з перших систематизувала різні види театралізованих ігор та діяльності, бо вбачала в них ефективний засіб розвитку мови і творчих здібностей дитини. Вона визначила два шляхи розвитку мовлення в процесі театралізованих ігор. Якщо діти спеціально готують ролі заздалегідь, дослівно вивчають репліки літературних героїв, це, на її думку, сприяє збагаченню словника дошкільників образними літературними виразами. Якщо ж гра проводиться без попереднього заучування тексту, за власною інтерпретацією, тоді розвивається словесна творчість дітей, що знаходить прояв у складанні сюжетів [2, с.12].

Театралізована діяльність – один з компонентів художньо-мовленнєвої діяльності, засіб розвитку гарного, образного, літературного мовлення, що, на думку А. М. Богуш, О. П. Аматьєвої, дає дитині змогу висловити свої емоції,